

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Första kammaren.

Nr 28.

Lördagen den 16 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att lektor *Oscar Olsson* på grund av omarthritis cum neuralgia från och med onsdagen d. 13 april 1932 och tills vidare är förhindrad att delta i riksdagsarbetet intygas.

Serafimerlasarettet den 15 april 1932.

C. E. Hæggström,
leg. läkare.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion, I:190, angående tvångspensionering vid tidigare ålder än den allmänna folkpensioneringen förutsätter av motorförare i yrkesmässig trafik.

Om tvångspensionering av trafikchaufförer.

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 190, hade herrar *Lindström* och *Lindley* hemställt, att första kammaren måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om snar utredning i trafiksäkerhetens intresse rörande tvångspensionering vid tidigare ålder än den allmänna folkpensioneringen förutsatte av motorförare i yrkesmässig motortrafik och att för riksdagen framlägga de förslag, till vilka utredningen kunde föranleda.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr *Lindström*: Herr talman! Kammarens andra tillfälliga utskott avstyrker den av mig och herr *Lindley* väckta motionen angående tvångspensionering i viss ordning av motorförare i yrkesmässig trafik. Utskottet har uppenbarligen inte bemödat sig att utöva någon egen tankeverksamhet beträffande denna ganska viktiga fråga. Det har nöjt sig med att i sitt utlåtande ordagrant återgiva, vad medkammarens tredje tillfälliga utskott anfört rörande en liknande motion. Denna kammarens andra tillfälliga utskott synes därvid ha förgätit, att ett i och för sig svagt aktstycke inte blir starkare, därför att man kostar på det tryck i dubbla omgångar.

De båda tillfälliga utskotten i kamrarna undanskjuta här en fråga, som snabbt måste bli mycket brännande. Såsom motionärerna ha framhållit i sin framställning, är ett av de markantaste dragen i tiden motorismens väldiga och hastiga utveckling. Denna faktor trycker sin prägel på människans både materiella existens och hennes psykologiska läge. Ständigt ställas nya skaror människor i motortrafikens tjänst, och detta i så måtto, att de ha hela sitt livsuppehälle från denna relativt nytillkomna faktor i tidens liv. De män-

Om tvångspensionering av trafikchaufförer.
(Forts.)

niskor, det här gäller, äro ansvariga inte bara för sig själva utan för massor av andra människor, som utnyttja deras fortskaffningsmedel.

Att detta är en fråga, som väl förtjänar att övervägas, framgår framför allt därutav, att våra trafikchaufförer själva, vilka ju om några måste känna till dessa förhållanden och sina möjligheter att utan risker tjäna allmänheten, understryka, och understryka mycket starkt, betydelsen av, att detta problem beaktas. De säga i sin framställning, som utskottet här återgiver, en hel del ting, som äro tänkvärda i det sammanhanget. De påpeka — det är genom Svenska Transportarbetareförbundet, deras fackliga organisation, som de här tala —, att det »är bevisligt, trots yrkets relativa ungdom, att bilförare vid uppnådda 55 års ålder icke längre ha det tillförlitliga nervsystem och den fysiska motståndskraft, som är erforderlig för yrkets ur trafiksäkerhetssynpunkt krävande arbete». Och de anföra längre fram i sitt yttrande, att genom det ständiga stillasittandet och genom det i olika väder och vind pågående arbetet, har en bilförares kropp blivit så inlänkad i det mekaniska arbetets rörelser, att han, när han vid en ganska tidig ålder måste draga sig tillbaka från sitt yrke, också har mycket stora svårigheter att bli placerad på något annat håll inom näringslivet. Bara detta gör, att man kan konstatera, att ett behov av åtgärder i den av motionärerna antydda riktningen föreligger.

Frågan är då, vilka åtgärder som skola vidtagas för att fylla detta behov. Den möjlighet, som här har påpekats av motionärerna, är ju att tvångspensionera motorförarna vid en tidigare ålder än den, som är föreskriven i de allmänna folkpensioneringsbestämmelserna. Nu ha motionärerna till diskussion framfört en pensionsgräns vid 55 år. Jag vill uttryckligen här betona, att motionärerna inte ha sagt någonting visst och bestämt i det avseendet utan som sagt framkastat denna åldersgräns till allvarligt övervägande. Och i den framställning, som motionärerna här ha gjort, kräves ju en utredning av frågan.

Nu har automobilbesiktningsmännens förening, som också har yttrat sig angående motionen, i sitt uttalande synbarligen hypnotiserats av den 55-årsgräns, som motionärerna ha talat om, och de yttra sig egentligen endast om denna sak i sitt uttalande. Det är dock en detalj i det hela, om också en detalj, som måste bli föremål för noggrant övervägande.

Det har sagts i samband med dessa frågor över huvud taget, att det för samhället är en betänklig sak att pensionera en del människor vid en relativt tidig ålder. Befolkningsutvecklingen går i den riktningen, att antalet åldringar inom nationen ökas i proportion till den arbetsföra, närande delen av befolkningen. Vad tiden lider, skola de arbetsföra medborgarna inom samhället ha en ökad försörjningsplikt mot ett ständigt stegradt antal improduktiva samhällsmedlemmar, framför allt åldringar. Och denna utveckling skulle tvinga samhället att i framtiden, säger man, fordra en längre arbetsgärning med hänsyn till åldern av sina medlemmar, än vad som nu alltmer tenderar att bli fallet. När man kan förutspå detta, säges det vidare, är det olämpligt att tala om en tvångspensionering i förtid av vissa yrkesgrupper.

Ja, detta är tvevelsutän ett viktigt problem och det pekar på en tendens i befolkningsutvecklingen, som säkerligen kommer att skapa invecklade frågor för samhället. Men detta kan ju inte gärna hindra, att när det gäller grupper med särskilt riskabla funktioner inom samhällslivet, samhället måste för att skydda sig och sina medborgare vidtaga särskilda åtgärder. Här får man väga olika risker mot varann. Det anses ju inte olämpligt att lokomotivförare ur trafiksäkerhetssynpunkt pensioneras vid en ålder av 60 år. Även dessa 60 år måste med hänsyn till vad som är möjligt i andra yrken betraktas såsom en ganska låg ålder.

Läget är nu sådant på motortrafikens område, att det ännu så länge, på

grund av att det är ett relativt nytt yrke, för det mesta är ungt folk anställt inom det arbetsområdet. Men som motionärerna se saken, bör detta vara en särskild anledning till, att man, medan tider är, planerar för de åtgärder på området, som måste komma. Det blir mycket dyrare och mycket mera krävande för samhället, om man får taga upp det här problemet som en akut fråga, som kräver en omedelbar lösning.

Utskottet säger nu, upprepar medkammarens tredje tillfälliga utskotts motivering, att motionärerna i hög grad förenklat den föreliggande frågan. För min del har jag det intrycket, att benägenheten för att förenkla här ligger på utskottets sida. Vad ha motionärerna gjort? De ha påpekat, att samhällslivet alltmer kompliceras och att samhället på grund därav får nya uppgifter, som det i tid gäller att möta genom kloka åtgärder. Den ifrågasatta utredningen skall visa, hur dessa åtgärder skola vara beskaffade. Om allt detta varit klart, hade inte motionärerna behövt komma med krav på, att åtgärder i detta fall skulle vidtagas, d. v. s. att en utredning skulle sättas i gång för att klargöra dessa ting.

Utskottet påpekar såsom ett hinder för denna tankes förverkligande, att ett mycket stort antal självständiga företagare föra motorfordon i yrkesmässig trafik. Och utskottet har rätt däri, att här uppenbarar sig en av frågans mera svårlösta detaljer. Men detta bör inte och kan inte skymma bort det förhållandet, att en ständigt större del av motortrafikens tjänare är i andras tjänst anställda buss- och droskförare. Enligt uppgifter, som jag erhållit från svenska transportarbetareförbundet, äro omkring 10,000 motorförare fackligt organiserade här i landet. Ett litet antal av dessa utgöres av droskägare, som blivit kvar i organisationen, sedan de själva blivit ägare till något fordon efter att tidigare ha varit anställda mot lön. Men de allra flesta av dessa 10,000 äro i tjänst hos andra. De äro i regel ansvariga för andra människors liv och hälsa. Det är ingen obetydlig samhällsgrupp, det sålunda gäller, och gruppens funktion i samhället är, som jag upprepade gånger påpekat, synnerligen viktig.

Vi kunna, när vi resonera om dessa ting, heller inte förbigå, att på detta område liksom på de flesta andra inom det moderna samhällslivet finnas koncentrationstendenser inom företagen. De skattestegringar för motorfordon, som äro planerade och som säkerligen komma att genomföras av årets riksdag, komma tvivelsutan att stegra dessa koncentrationstendenser. De mindre företagen mönstras ut, de större bli alltmer dominerande. Detta ökar också de anställdas antal i proportion till arbetsgivarnas antal och hela frågan förenklas på grund härav.

Ett annat skäl för sin avstyrkande hållning har utskottet funnit däri, att det finns en hel massa människor, huvudsakligen i merkantil tjänst, som vid utövandets av sin verksamhet äro hänvisade till att fortskaffa sig med motorfordon. Och det skulle göra, att man nödgas taga hänsyn även till dem, då man går att planera en lagstiftning på detta område. Men härvidlag är det dock en skillnad, som bör observeras. För de vanliga motorförarna, anställda i motortrafikens tjänst, föreligger ju ett faktiskt körtvång, som gör, att de under alla förhållanden och i alla väderlekssituationer måste ut och tjänstgöra. De kunna inte välja sina tjänstgöringsförhållanden och sin tjänstgöringstid i så hög grad som andra människor, vilka begagna sig av motorfordon, och sålunda blir pressen på de yrkesmässiga bilförarna mycket större än på dessa andra. Och därtill kommer, att dessa i merkantil tjänst anställda, som utskottet talar om, inte i så hög grad som motorförarna äro ansvariga för andra människors liv, och därför har saken, om man ser den ur trafik säkerhets synpunkt, inte så stor betydelse.

Utskottet talar också om de stora kostnader, som skulle bliva följden, sär-

*Om tvångs-
pensionering
av trafik-
chaufförer.
(Forts.)*

Om tvångs-
pensionering
av trafik-
chaufförer.
(Forts.)

skilt för företagarna men även för de anställda, om motionärernas tanke skulle slå igenom. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att utskottets formulering på den punkten är utomordentligt vag. Detta understryker tydligare än någonting annat, att utskottet vet ganska litet på den punkten och att det här är fråga om en sak, som sannerligen behöver klaras upp genom en utredning.

Utskottet säger vidare, att ett följdriktigt utdragande av konsekvenserna av ett bifall till motionen inte skulle kunna resultera i någonting annat än förbud för personer över en viss ålder att överhuvud taget framföra motorfordon. Detta är i alla fall att driva sitt konsekvensmakeri alltför långt. Man kan naturligtvis differentiera hithörande bestämmelser och anpassa dem efter olika förekommande omständigheter och ändå skapa garantier för, att inte alldeles utslitna personer användas i yrkesmässig trafik.

Utskottet säger också slutligen i detta utlåtande, att hela saken är ett detaljspörsmål i den synnerligen omfattande frågan om lagstadgad tjänstepensionering av anställda. Det är skenbart kanske det starkaste av utskottets argument. Vi få emellertid inte bortse ifrån, att den fråga, som motionärerna här pekat på, är en i hög grad särpräglad fråga. Det är här fråga om någonting helt annat än om vanliga anställda. På grund av de risker för medborgarna, som äro förknippade med denna fråga, har den ett alldeles särskilt intresse för samhället. Just detta är skälet till, att denna fråga måste erhålla en särställning, även om man skulle skrida till en allmän tjänstepensionering. Och detta är också skälet till, att den föreliggande frågan kan utbrytas och behandlas före andra frågor i samma grupp.

Det synes mig också, som om motionärernas hemställan skulle utgå från en fullkomligt sund socialpolitisk princip. Det är ju i vår sociallagstiftning ofta så, att den större risken omgärdas med ett större samhällsskydd, och det är ju precis det, som motionärerna här ha velat understryka. Det är sålunda inte fråga om något löst hugskott. De i motortrafikens tjänst anställda ha gjort framställningar, som understryka denna frågas vikt och betydelse, och om den begraves i år, kommer den säkerligen igen. Den kommer att göra sig påmind inför kammaren ända till dess att den blir löst.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr Granström: Herr talman! Jag ber först och främst att få bestämt protestera emot den beskyllning, som den ärade motionären tillät sig gentemot utskottet, att det skulle ha ägnat denna sak mycket ringa tankeverksamhet. Vi ha sökt att tränga in i spörsmålet så långt det varit oss möjligt, och sedan ha vi kommit till ett enigt beslut om att hemställa till första kammaren, att denna sak inte skulle till någon åtgärd föranleda. Att vi här avtryckte det utlåtande, som redan var avgivet av andra kammarens tillfälliga utskott och som hade godkänts av andra kammaren, var av rent formella skäl och för att icke föranleda ökad kostnad, som visst den siste ärade talaren förutsatte. Om vi skulle ha utarbetat ett nytt utlåtande, hade just detta inträffat, att det blivit en ökad kostnad. Stilarna stodo nu fortfarande uppsatta, och det var bara att trycka några extra exemplar. Detta om detta.

Om vi nu inte kunna följa motionären på hans komplicerade tankebanor, måste det väl ändå trots den enkla förmåga, vi ha, tillmätas oss någon omdömesgillhet. Och jag vill för min del säga, att jag med all aktning för motionärens varma omsorg om motorförarna och även om trafiksäkerheten tror, att han i betydande grad överskattat detta arbetes inverkan i såväl psykiskt som fysiskt hänseende. Jag vädjar till de ärade ledamöternas egen erfarenhet. Jag är viss om, att i denna församling finnas åtskilliga, som vid ganska långt framskriden ålder föra ett motorfordon. Men är det inte så, att om

också inte snabbheten är lika stor nu som förr vid framfarten, är försiktigheten så mycket större och risken alltså i motsvarande grad förminskad.

I ett utlåtande, som har avlämnats från svenska transportarbetarförbundet, göres gällande, att ifrån arbetsgivarsynpunkt anses, »att vid 55 år är så mycket taget av löntagarens andliga styrka och fysiska spänstighet att han bör ersättas med en ny man». Detta påstående är ganska underligt, om man sätter det i motsats till ett utlåtande, som är avgivet från Sveriges omnibusägares riksförbund, vars medlemmar ju äro arbetsgivare i betydande utsträckning. Det säges där, att det torde kunna ifrågasättas, huruvida motorförares yrke, som motionärerna vilja göra gällande, verkligen är så betydligt mer påfrestande än de flesta andra yrken.

I förbigående vill jag erinra om, att detta egentligen är en fråga, som från motionärens synpunkt kanske mera berör Stockholm än andra delar av landet. Och om sålunda i de större städerna förefinnes en betydlig risk, föreligger den i alla händelser inte på landsbygden.

Jag vill erinra om, att de motorfordon, som nu för allmänhetens fortskaffande användas, äro betydligt bättre utrustade och ordnade och mera lätt-skötta i alla hänseenden än förr och sålunda kräva mindre arbete, om också påpassligheten från motorförares sida alltid måste finnas. Men om man nu skulle gå så långt, som motionären förutsätter, nämligen att dessa, som äro anställda i andras tjänst för befordrande av passagerare med motorfordon, skulle tvångspensioneras vid 55 års ålder — jag vet inte, vad den ärade motionären egentligen menar, när han nu säger, att 55 år var en löst framkastad siffra, ty hela resonemanget går ut därifrån, och vi måste väl ha rättighet att taga det för gott från hans sida — skulle det naturligtvis innebära, att alla de, som äro sysselsatta under fullkomligt likartade förhållanden, också skulle avstängas från tjänstgöring av detta slag. Och här nämnde den föregående ärade talaren, att de hos enskilda arbetsgivare anställdas antal uppgick till 10,000 personer. Jag tror, att antalet av dem, vilka såsom enskilda företagare utöva samma sysselsättning, går vida utöver detta antal, och då skulle naturligtvis också dessa ställas utan möjlighet att framföra motorfordon under liknande förhållanden. Och vilka skulle under sådana förhållanden pensionera dem?

Utskottet har sålunda kommit till den uppfattningen, att den föreslagna åtgärden inte under nuvarande förhållanden kan anses vara nödvändig. Vi ha också ansett, att saken är utförbar, såvitt man kan bedöma, från rent ekonomiska synpunkter. Vilka skulle nu betala detta? Jo, säga motionärerna, dels motorföraarna och dels också de, som anställt desamma, alltså dels arbetsgivare och dels de anställda. Det förutsättes också som möjligt, att staten skulle lämna något bidrag. Men de kostnader, som härav skulle uppstå, skulle säkerligen inte bli ringa. Om man räknar med, att 10,000 skulle tvångspensioneras i förtid och dessa skulle sakna annan inkomst och sålunda få full tilläggspension, så betyder detta i alla fall en årlig utgift av 2,250,000 kronor, 225 gånger 10,000. Visserligen tycker man inte, att detta är ett så stort belopp, men när det gäller att anskaffa pengarna, så kan det väl uppstå vissa svårigheter.

Motionären har mycket riktigt påpekat, att själva kärnpunkten i denna fråga kanske är, att ett bifall till motionen skulle vara första steget på den väg, att enskilda arbetsgivare skulle åläggas att bestrida tvångspensionering för i deras tjänst anställda. Motionärerna ha pekat på staten såsom arbetsgivare, men detta äro dock ett helt annat förhållande. Att staten såsom arbetsgivare lämnar bidrag till pensionering beror på, att detta så att säga ingår i själva anställningsvillkoren. Däremot skulle ett bifall till motionen medföra, att vissa arbetsgivare skulle direkt åläggas att bestrida denna utgift för en tvångspensio-

Om tvångspensionering av trafikchaufförer.
(Forts.)

Om tvångspensionering av trafikchaufförer.
(Forts.)

nering i förtid av sina anställda, och därtill vid en tid, då respektive arbetsgivare själva förklarar, att de anställda äro fullt arbetsdugliga.

Med hänsyn till arbetsdugligheten skall jag till sist be att få säga, att om det är några, som här kunna sägas ha vitsord, är det väl automobilbesiktningsmännen. Det är väl dessa, som i alla fall i första hand skola se till, att trafiksäkerheten uppehålls. Automobilbesiktningsmännens förening säger själv genom sin ordförande, att den icke delar motionärernas uppfattning, att åldern i och för sig är utslagsgivande, med andra ord, att en trafikchaufför, som uppnått 55 år, enbart i följd härav skulle vara mindre lämplig.

Med hänsyn till, att ett bifall till motionen skulle ställa en hel del personer, som nu på ett tillfredsställande sätt försörja sig på detta område, utan anställning och bereda mycket stora svårigheter för dem och sålunda öka det allmänna nödläget, har utskottet inte kunnat gå med på densamma.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Lindström*, att kammaren skulle för sin del besluta, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om snar utredning i trafiksäkerhetens intresse rörande tvångspensionering vid tidigare ålder än den allmänna folkpensioneringen förutsatte av motorförare i yrkesmässig motortrafik och om framläggande för riksdagen av de förslag, till vilka utredningen kunde föranleda.

Därefter gjordes propositioner enligt berörda yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 12, i anledning av väckt motion, I:180, om rätt för dubbeltaxerad person till anstånd med gäldande av det ena av de påförda skattebeloppen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt;

och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas andra kammaren.

Föredrogos ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden: nr 13, i anledning av väckt motion, I:58, om föreskrift rörande sandapparat å motoromnibus, avsedd för passagerartrafik;

nr 14, i anledning av väckt motion, II:37, om rätt till fribiljetter å statens järnvägar för vissa förutvarande järnvägsbyggnadsarbetare; samt

nr 15, i anledning av väckta motioner, II:391 och II:411, angående viss ändring i restindrivningsförordningen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av antalet barn indraga skolor eller skolavdelningar m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Utskottet hade i detta utlåtande avfattat sin hemställan i tio särskilda, med I—X betecknade punkter.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkterna I och II.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten III.

I den till riksdagen den 4 januari 1932 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1932/1933 hade Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkten 182 av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag, motsvarande punkten 10 under avdelningen I. Folkundervisningen) föreslagit riksdagen att, utom annat, i avvidan på den proposition angående beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av antalet barn indraga skolor eller skolavdelningar m. m., som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna det ordinarie förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor, nu 51,000,000 kronor, till ett med 700,000 kronor till 51,700,000 kronor förhöjt belopp.

Sedermera hade Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 5 februari 1932 dagtecknad proposition, nr 77, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för sistnämnda dag, föreslagit riksdagen att, utom annat, höja det ordinarie förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor, nu 51,000,000 kronor, med 700,000 kronor till 51,700,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft

dels, så vitt nu vore i fråga, en inom första kammaren av herr *K. J. Ekman* väckt motion (I:46), vari hemstälts, att riksdagen ville besluta, att det av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionens 8:e huvudtitel till folkundervisningen begärda anslaget under punkt 10 »statsbidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor» skulle utgå såsom ordinarie reservationsanslag, vilket icke finge överskridas; samt — till täckande av oförutsedda utgifter — höja nämnda anslag med 300,000 kronor till 52,000,000 kronor;

dels ock en likaledes av herr *K. J. Ekman* väckt motion (I:296), vari yrkats, att riksdagen ville besluta, utom annat, att det av Kungl. Maj:t i proposition nr 77 begärda ordinarie anslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor skulle utgå såsom ordinarie reservationsanslag, vilket icke finge överskridas.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag, så vitt nu vore i fråga, å herr *K. J. Ekmans* berörda motioner (I:46 och I:296), i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, höja det ordinarie förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor, nu 51,000,000 kronor, med 700,000 kronor till 51,700,000 kronor.

Herr Ekman: Herr talman, mina herrar! I egenskap av motionär skall jag be att på denna punkt få yttra några ord.

Utgifterna för folkskoleväsendet äro numera samhällets drygaste utgiftspost. De torde uppgå till ett årligt belopp av omkring 200 miljoner kronor. Under åttonde huvudtiteln begäres för folkundervisningen sammanlagt 83,536,400 kronor. Härtill kommer dyrtidstillägg, som väl gå till minst 30 miljoner kronor. Återstoden utgöres av kommunernas utgifter för folkundervisningen, vilka utgifter redan för flera år sedan uträknades till omkring 90

*Anslag till
avlöning åt
lärare vid
folkskolor.*

Anslag till
avlönning åt
lärare vid
folkskolor.
(Forts.)

miljoner kronor, om man medräknar räntor och amorteringar på lån, upptagna för skolväsendet. De sammanlagda utgifterna för folkundervisningen uppgå till, ja, överstiga säkerligen 200 miljoner kronor. Det är ett belopp, som vida överstiger landets, särskilt landskommunernas, ekonomiska bärkraft.

Den väsentliga orsaken till denna oerhörda kostnadsökning beträffande folkskolorna, som på senare tiden har ägt rum, torde vara den folkskolepolitik, som inaugurerades 1918 och som sedermera medfört ständigt ökade utgifter. Denna folkskolans utveckling synes dock mera vara av formell art än av verkligt reell betydelse. Resultatet motsvarar inte vad man kan ha rätt att fordra i gengäld för så tunga offer för folkskoleväsendet, som åligga våra kommuner. Även de kunskaper, som inläras, äro numera i stor utsträckning inriktade på formella färdigheter och mindre på den inre karaktärsdanningen och personlighetens utveckling.

Det system för utgifternas beviljande, som tillämpas, synes vara direkt tillrättalagt för denna ohejdade utgiftsstegring. Det är inte nog med, att skolöverstyrelsen för varje år beräknar ett belopp, som överstiger föregående års anslag. För vartenda år beräknar skolöverstyrelsen med ledning av rapporter från folkskolinspektörerna, huru mycket anslaget bör ökas och anmäler hos Kungl. Maj:t det ökade behovet. Kungl. Maj:t framlägger sedan för riksdagen förslag om ökning av föregående års anslag.

Men det är inte nog med denna utgiftsökning, som man på förhand beräknar, utan därtill överskridas dessa anslag med synnerligen höga belopp. Jag har upprättat en tablå över de senare årens ökningar, upptagande dels vad skolöverstyrelsen och Kungl. Maj:t ha begärt till ökning av anslaget för statsbidrag till folkskolläraernas avlöning, och dels vad utöver av riksdagen beviljade anslag faktiskt har åtgått. Denna tablå visar, att riksdagsåret 1926 begärdes av skolöverstyrelsen för budgetåret 1926—27 utöver förut utgående anslag, som var 47 å 48 miljoner kronor, en ökning på 250,000 kronor. Kungl. Maj:t satte ner till 100,000 kronor och begärde endast detta belopp utöver föregående års anslag. Riksdagen beviljade detta och fastställde anslaget till 47,850,000 kronor. Detta anslag överskreds med ett tämligen blygsamt belopp, 142,995 kronor. Vid riksdagen 1927 begärde skolöverstyrelsen för budgetåret 1927—28 en ökning på 650,000 kronor. Kungl. Maj:t satte ner beloppet till 500,000 kronor, riksdagen beviljade detta, och i enlighet därmed anslags nu 48,350,000 kronor. Detta anslag överskreds med 104,534 kronor. Men så komma vi till riksdagen 1928. För budgetåret 1928—29 begärde skolöverstyrelsen en ökning på 150,000 kronor. Skolöverstyrelsen hade mycket noga räknat ut vad ökningen skulle bli under det kommande året och stannat för 150,000 kronor. Kungl. Maj:t framlade detta förslag för riksdagen, och anslaget höjdes också med 150,000 kronor till 48,500,000 kronor. Detta anslag överskreds med 1,221,320 kronor. Det är ju en besynnerlig räknekonst. Man inforrdar utgifter från alla folkskolinspektörerna och sitter i skolöverstyrelsen och räknar noga ut, vilken ökning som kan väntas följande år. Man kommer till ett belopp av 150,000 kronor; denna summa får man; men så måste likväl anslaget överskridas med 1,221,320 kronor. År 1921 begärde skolöverstyrelsen, vis av skadan, en ökning för budgetåret 1929—30 på en miljon kronor. Kungl. Maj:t föreslog detta belopp, och riksdagen beviljade det, varigenom anslaget blev 49,500,000 kronor. Detta anslag överskreds med 350,870 kronor. Så komma vi till riksdagsåret 1930. Då begärdes av skolöverstyrelsen för budgetåret 1930—31 en ytterligare ökning av en miljon kronor. Kungl. Maj:t ansåg emellertid, att det var högt beräknat och nedsatte beloppet till 700,000 kronor, varför anslaget ökades med 700,000 kronor till 50,200,000 kronor. Detta anslag överskreds med 1,422,523 kronor. Det är inte småsummor man här använder utöver vad riksdagen har beviljat. Vid riksdagen 1931 begärde skolöversty-

relsen fortfarande en miljon kronor i ökning utöver det föregående årets anslag. Kungl. Maj:t nedsatte beloppet till 800,000 kronor, riksdagen beviljade denna summa, och anslaget blev 51 miljoner kronor. Budgetåret är ännu inte slut, så man kan inte se, hur det faktiskt slagit ut. Av propositionen till innevarande års riksdag finner man, att skolöverstyrelsen begärt 800,000 kronor, samma summa, med vilken riksdagen höjt anslaget föregående år, men Kungl. Maj:t har satt ner beloppet till 700,000 kronor, varigenom anslaget skulle bli 51,700,000 kronor. Det är detta anslagskrav å 51,700,000 kronor, vi nu ha att behandla under punkt III. Jag är viss om, att även dessa bägge sista års anslag komma att betydligt överskridas.

Anledningen till dessa oerhörda överskridanden uppgives regelbundet av skolöverstyrelsen vara dels nyinrättade tjänster och dels intjänta ålderstillägg. Detta återkommer stereotypt vid varenda redogörelse från skolöverstyrelsen till Kungl. Maj:t; man begär ökat anslag på grund av mängden av nyinrättade tjänster och intjänta ålderstillägg. Huvudparten av utgiftsökningen kommer naturligtvis på nyinrättade tjänster, det vill säga framdrivandet av formellt högre skolformer.

Överskridandena möjliggöras därigenom, att anslagen beviljas av riksdagen såsom *förslagsanslag*, som ju få överskridas. Jag har i min motion föreslagit, att dessa anslag skulle beviljas som ordinarie *reservationsanslag*, vilket innebär, att anslagen icke få överskridas. Häremot har utskottet invänt, att denna förändring icke kan genomföras utan att den kommunala självbestämmningsrätten på folkskolans område upphäves. Det är ett påstående, som säkerligen icke vid närmare granskning håller streck. Det är sant, att nya skolformer beslutas av skolmyndigheterna i skoldistriktet, men därav följer inte ovillkorligen, att staten skall vara skyldig att betala vad som helst som beslutas på en stämma eller av fullmäktige. Jag tror, att det skulle ganska mycket hejda denna utveckling, ifall man vid anslaget fogade det villkor, att kommunerna visserligen skola äga besluta en ny skolform, en A-skola i stället för en B-skola, men att om de inte förvissa sig om, att riksdagen anslagit medel därtill, innan beslutet sättes i verket, så få de själva betala hela lönen, utan statsbidrag.

Emellertid hänger det nog inte så mycket på kommunerna. Först och främst vill jag erinra om, att det väl ändå inte är absolut nödvändigt, att en nyinrättad skola eller tjänst ovillkorligen skall upprättas, så fort beslutet är fattat. Riksdagen behandlar ju för varje år anslaget till bidrag till lärarnas avlöning, och det åligger skolöverstyrelsen att för varje år beräkna behovet för det kommande året. Om nu en kommun vill inrätta en skola eller en ny tjänst, så är det väl ganska rimligt, att man väntar med att sätta beslutet i verket, till dess statsbidrag hunnit beviljas. Om man fattar ett beslut på våren, varför skall det nödvändigt träda i kraft nästa september? Man kan väl vänta till nästa år. Man kan anmäla beslutet hos skolöverstyrelsen och anhålla, att skolöverstyrelsen hos Kungl. Maj:t hemställer om statsbidrag till den nyinrättade skolan eller de nyinrättade tjänsterna. Det beror inte på kommunalstämmans eller på kyrkostämmans eller på fullmäktige, när den beslutade nya skolan eller nyinrättade tjänsten skall träda i verksamhet. Den saken bestäms i skolreglementet, och därvid ha myndigheterna, domkapitlet och i sista hand överstyrelsen rättighet att fastställa dagen, när beslutet skall träda i kraft. Det kan mycket väl väntas med det, tills skolöverstyrelsen gjort anmälan om saken hos Kungl. Maj:t och anslag för ändamålet beviljats. Skulle förhållandena vara sådana, att inte anslaget bör beviljas, då får kommunen själv betala hela lönen — åtminstone bör man anordna det så.

Bestämmandet av skolformerna beror för övrigt mycket litet på kommunernas självbestämmningsrätt. Det är en känd sak, att kommunerna i regel handla

*Anslag till
avlöning åt
lärare vid
folkskolor.*
(Forts.)

*Anslag till
avlönning åt
lärare vid
folkskolor.*
(Forts.)

under ett visst tvång, under ett latent hot. När en ny skola eller en ny tjänst framdrives, sker det i regel på initiativ från skolmyndigheternas sida. Folkskoleinspektören anser, att skolväsendet i distriktet inte är tillfredsställande ordnat, och han gör ett förslag under hand eller officiellt därom, att en högre skolform skall inrättas och nya lärare anställas. Han behöver inte säga, att om man inte följer hans anvisningar, statsbidraget kan komma att indragas. Det behöver han inte säga, ty varenda kommun vet, att detta latent hot ligger bakom. Följer man inte inspektörens anvisningar, så hotas man genast av, att han inte tillstyrker statsbidrag på grund av att skolväsendet enligt hans mening inte är tillfredsställande ordnat. Och avstyrker han, är det exempelöst, att statsbidrag i alla fall utgår. Här är en press på kommunerna, som är nästan ofrånkomlig, och det är denna press som gör, att kommunerna besluta, denna formella utveckling av folkskoleformerna, och det är detta, som i sin ordning gör, att anslagen överskridas och att riksdagen måste betala. Det är ju så, att riksdagen ensam är anslagsbeviljande i dessa frågor, men riksdagens anslagsbeviljande makt kränkes år från år och detta på det mest flagranta sätt. Ifall man uppställde den fordran, att beslut om inrättande av nya tjänster eller nya skolor inte fick träda i kraft, förrän riksdagen varit i tillfälle att bevilja anslag därtill, så skulle detta säkerligen verka återhållande såväl på kommunerna som framförallt på skolmyndigheterna. De skulle tvingas att beräkna behovet, och då skulle kanske snart ögonen öppnas på riksdagen, som hittills inte velat höra på det örat, att man borde något hejda dessa utgifter. Jag erinrar om, att år 1928 begärde skolöverstyrelsen efter noggranna uträkningar en ökning av 150,000 kronor, men anslaget överskreds med 1,221,320 kronor. År 1930 begärde skolöverstyrelsen efter noggranna uträkningar en ökning av en miljon kronor; Kungl. Maj:t föreslog 700,000, vilket beviljades, och anslaget överskreds med nära 1 1/2 miljon eller, nogare räknat, 1,422,523 kronor.

Jag har i min motion föreslagit, att man skulle förändra detta anslag från förslagsanslag till ett fast ordinarie reservationsanslag. Men det finns ju vissa utgifter, som måste genast betalas, framför allt dessa ålderstillägg, som överstyrelsen talat om. Det kan dock inte vara så förfärligt mycket. Jag har föreslagit, att man skulle öka anslaget utöver vad Kungl. Maj:t och skolöverstyrelsen begärt med 300,000 kronor för folkskolorna och 100,000 för fortsättningskolorna. Då anser jag, att man har en fullt tillräcklig marginal, och då skyddar man sig mot överskridande på miljoner. Utskottet har visserligen sagt, att det är erkännansvärt, att man vill spara, men detta platoniska uttalande är det enda avseende som fästs vid min motion. Då vi häromdagen hade frågan om anslag till taxeringskostnaderna, yttrade utskottet, att utskottet förutsatte, att något överskridande av anslaget inte komme att äga rum. Nog kunde väl utskottet kostat på sig ett sådant uttalande här också, då man ser, vilka oerhörda överskridanden som här ske och som äro långt mer betydande än de jämförelsevis obetydliga kostnaderna för taxeringarna.

Som frågan nu ligger till, kan jag inte göra något yrkande, men jag har på detta sätt velat fästa uppmärksamheten på saken, och jag ber att få tillägga, att jag återkommer med denna fråga, så länge jag finns i riksdagen, till dess det blir ändring.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna IV—VI.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten VII.

I propositionen nr 77 hade Kungl. Maj:t bland annat framlagt vissa förslag angående beredande av ökade möjligheter att förflytta lärare.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *L. Tjällgren* (I: 293) och den andra inom andra kammaren av herr *E. O. Magnusson* i Tumhult m. fl. (II: 427), hade hemställts, att sådana föreskrifter måtte meddelas, att vid nyanställning av lärare vid rikets folk- och småskolor befattningshavare tillförbundes den skyldighet att underkasta sig förflyttning från en tjänst till en annan, som framdeles kunde bliva i vederbörlig ordning bestämd.

I en inom första kammaren av herr *O. A. Ernfors* väckt motion (I: 298) hade vidare hemställts, att riksdagen i anledning av ifrågavarande proposition måtte besluta,

att ordinarie lärare vid folk- eller småskola skulle kunna förflyttas från en lärartjänst till en annan inom samma län,

att, om lärare vägrade att underkasta sig dylik förflyttning, han från och med den dag, då förflyttningen skulle hava trätt i kraft, icke skulle äga komma i åtnjutande av provisorisk avlöningsförbättring,

att ersättning för flyttningskostnader mellan olika skoldistrikt ävensom för den minskning i läraren tillkommande avlöningsförmåner, som kunde föräledas av förflyttningen, skulle gäldas av statsmedel samt

att dylika ersättningsbelopp skulle enligt länsstyrelsens prövning utgå från det ordinarie förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återropade grunder hemställt, att riksdagen måtte i anledning av herr Tjällgrens och herr Magnussons i Tumhult m. fl. samt herr Ernfors berörda motioner (I: 293 och II: 427 samt I: 298) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en skyndsamt utredning angående stadgande av skyldighet för lärare vid folk- och småskolor att låta sig förflyttas från ett skoldistrikt till ett annat ävensom så vitt möjligt för 1933 års riksdag framlägga berörda utredning jämte härå grundat förslag i ämnet.

Herr Ernfors: Herr talman, mina herrar! Då jag väckt en motion, som står i nära sammanhang med den föredragna punkten, skall jag be att få säga några ord. Men det är inte bara därför, utan jag tillåter mig att gå tillbaka för att påvisa, att den kungl. proposition, som föranlett utskottets utlåtande, har sin grund i ett beslut, som riksdagens bägge kamrar fattade 1927 och som tillkom efter en motion av mig i andra kammaren. Redan då ansåg jag, att förhållandena i fråga om barnantalet i skolorna var sådant, att något måste göras. Jag skulle därför kunna beklaga, att det dröjt så många år, innan någon proposition i ämnet framlagts, men det är inte något ont, som inte har något gott med sig, och i detta fall har utvecklingen under dessa fem år spelat mig i händerna på ett mycket förmånligt sätt.

Jag får be dem, som äro intresserade av frågan, att gå till sidan 17 i detta utskottsutlåtande och titta på de exempel, som jag i min motion anför. Där få vi se den katastrofala nedgången av antalet födda barn. Om jag med detta exempel för ögonen går till det ifrågavarande skoldistriktet, så skulle i min hemförsamling bland de 1931 födda vid tidpunkten för dessas inträde i skolåldern komma att finnas 394 skolpliktiga barn. Då har jag bortsett från den dödlighetsprocent, som förekommer och som, enligt vad läkare förklarar för mig, uppgår till 10 procent under de första tio årsklasserna. Under sådana förhållanden skulle vi få endast 11 barn i varje skolklass, då tiden är inne

*Ang. ökade
möjligheter
att förflytta
lärare.*

Ang. ökade
möjligheter
att förflytta
lärare.
(Forts.)

för deras skolgång. Det är ju ett förhållande, som absolut inte kan få fort-
fara.

Men inte bara det förhållande, som jag nu har påvisat, har spelat min upp-
fattning väl i händerna, utan även den ekonomiska möjlighet, som nu före-
finnes för att kunna öka anslaget. Jag tror, att de ekonomiska förhållandena
äro sådana, att vi alla böra, som så ofta påpekas, göra allt vad vi kunna för
att nedbringa kostnaderna. Vid punkt II slutade herr Ekman sitt anförande
med att han skulle återkomma till den frågan. Jag är livligt övertygad om,
att om man tillmötesgår min motion och på ett som det kan synas litet bryskt
sätt drar in skolor och skolklasser genom förflyttande av lärare, då skall herr
Ekman aldrig behöva återkomma. Jag tror, att vi tvärtom kunna spara myc-
ket mera pengar, än vad som svarar mot det belopp, som han visat, att ansla-
get nu är överskrivet med.

Jag hade naturligtvis helst sett, att min motion bifallits, så att Kungl.
Maj:ts genast hade fått vidtaga åtgärder för att draga in skolor och skolklasser,
men utskottet har av vissa skäl ej kunnat gå min önskan till mötes. Det har
dock gått min önskan till mötes på ett sätt, som ger mig anledning att vara
tacksam mot utskottet för det intresse, som det visat densamma.

Jag har intet annat yrkande än om bifall till den föredragna punkten, men
jag gör det med det tillägg, att jag hoppas, att regeringen låter sig angeläget
vara att vidtaga den här ifrågakvarande utredningen så pass skyndsamt, att om
möjligt utskottets hemställan om att förslag i ämnet må kunna komma in till
1933 års riksdag kan förverkligas.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i
den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna VIII och IX.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. nya
mellanin-
stanser för
folkskole-
väsendet.

Punkten X.

Till ovannämnda vid propositionen nr 77 fogade statsrådsprotokoll över
ecklesiastikärenden för den 5 februari 1932 hade departementschefen bland an-
nat uttalat sig beträffande behovet av nya mellaninstanser för folkskolevä-
sendet.

I en inom andra kammaren av herr *C. Olsson* i Berg m. fl. väckt motion
(II: 435) hade hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts
proposition nr 77 icke måtte giva sin anslutning till propositionens uttalande
om inrättande av nya särskilda mellaninstanser för folkskoleväsendet.

Utskottet hade härom anfört:

»Utskottet har slutligen att med några ord beröra det av departements-
chefen i statsrådsprotokollet gjorda uttalandet beträffande behovet av nya
mellaninstanser för folkskoleväsendet. Mot detta uttalande har i motionen
II: 435 framkommit en gensaga, och vederbörande motionärer hava hemställt,
att riksdagen icke måtte giva sin anslutning till detsamma.

Utän att nu taga ställning till spörsmålet om de ifrågasatta mellaninstan-
sernas behövlighet samt deras organisation och arbetsuppgifter vill utskottet
för sin del uttala, att av hänsyn såväl till 1930 års lagstiftning om folk-
skoleväsendets kommunalisering som till det praktiska och friktionsfria ge-
nomförandet av de åtgärder, som nu föreslås till skolväsendets rationalise-
ring, den av departementschefen angivna frågan om nya mellaninstan-
ser för folkskoleväsendet synes förtjänt att göras till föremål för en noggrann
och allsidig utredning.»

Utskottet hade sedermera i den nu förevarande punkten hemställt, att riksdagen måtte besluta, att herr Olssons i Berg m. fl. berörda motion (II: 435) skulle anses besvarad med vad utskottet förut anfört.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Widell, Bergqvist, Nilsson* i Gränebo, *Johansson* i Fredrikslund, *Ernfors, Strindlund, Olsson* i Blådinge, *Holmgren, Lindskog* och *Järte* ansett, att utskottets motivering bort hava följande lydelse:

Ang. nya mellaninstanser för folkskoleväsendet.
(Forts.)

»Utskottet har — — — — detsamma.

Utskottet vill erinra om att förevarande fråga, på sätt jämväl departementschefen framhållit, tidigare vid flera tillfällen varit föremål för riksdagens prövning utan att dock ännu hava föranlett någon åtgärd från riksdagens sida. Ehuru utskottet icke vill förneka, att utvecklingen under de senare åren i viss mån gjort detta spörsmål mera aktuellt, anser utskottet dock tidsförhållandena vara sådana, att den största varsamhet bör iakttagas i fråga om åtgärder, även sådana av förberedande natur, vilka för statsverket kunna direkt eller indirekt föranleda avsevärt ökade administrationsutgifter. Med hänsyn härtill anser utskottet tveksamt, huruvida den utredning i ämnet, som i departementschefens yttrande ifrågasatts, för närvarande bör komma till stånd. Härmed torde det i motionen II: 435 framställda yrkandet få anses besvarat.»

Herr Bergqvist: Herr talman! I nio punkter av detta utlåtande lyckades utskottet bevara enigheten, men i den tionde punkten brast den en smula. Vad själva klämman angår, så är den lika för utskottsmajoriteten och reservanterna, men det gäller här motiveringen.

Uti den kungl. proposition, som ligger till grund för detta utlåtande, har departementschefen framhållit behovet av nya mellaninstanser för folkskoleväsendet och sagt, att en utredning om sådana bör anställas. Utskottet har avslutit sig till detta uttalande. Utan att på förhand taga ställning till själva spörsmålet har utskottet sagt, att det i allt fall anser, att frågan om nya mellaninstanser för folkskoleväsendet »synes förtjänt att göras till föremål för en noggrann och allsidig utredning».

Vad reservanterna angår ha också de sagt, att de ej vilja förneka, att »utvecklingen under de senare åren i viss mån gjort detta spörsmål mera aktuellt», men de anse »dock tidsförhållandena vara sådana, att den största varsamhet bör iakttagas i fråga om åtgärder, även sådana av förberedande natur, vilka för statsverket kunna direkt eller indirekt föranleda avsevärt ökade administrationsutgifter».

Reservanterna ha emellertid uti sitt uttalande varit synnerligen moderata och nöjt sig med denna formulering: »Med hänsyn härtill anser utskottet tveksamt, huruvida den utredning i ämnet, som i departementschefens yttrande ifrågasatts, för närvarande bör komma till stånd.» Det har av oss reservanter ansetts, att denna fråga inte är så trängande, att den behöver upptagas just nu. De åtgärder, som kunna bli beroende av den reform angående folkskolans rationalisering, som kommer att genomföras i anledning av här förevarande proposition, torde nog åtminstone provisoriskt kunna vidtagas av de nuvarande mellaninstanserna, domkapitlen.

Jag vill emellertid ej ingå på någon vidare debatt om denna sak, utan jag nöjer mig med att med dessa få ord yrka bifall till reservationen.

Häri instämde herr Widell.

Herr statsrådet Stadener: Herr talman! Man kan helt säkert inte möta en mera moderat framställning av reservanternas yrkande än den, som den ärade ordföranden på andra avdelningen i statsutskottet nu har lämnat. Jag är ho-

Ang. nya
mellanin-
stanser för
folkskole-
väsendet.
(Forts.)

nom tacksam för den lämplighetssynpunkt, som han har anlagt, då han förklarar sig tveka icke om utredningens behövlighet utan endast om rätta tiden för dess företagande.

Utskottet har begärt, som vi ha hört, en skyndsam utredning för att om möjligt Kungl. Maj:t måtte kunna framlägga ett förslag i ämnet redan vid 1933 års riksdag. Utredningen skall gälla möjligheten att stadga skyldighet för lärare vid folk- och småskolor att låta sig förflyttas från ett skoldistrikt till ett annat. Nu förstår jag inte, hur den utredningen skall äga rum, om man inte på samma gång får utreda vad utskottet på ett ställe i utlåtandet kallar det tekniska förfarandet vid förflyttningen. Det tekniska förfarandet vid förflyttningen förutsätter nämligen framför allt arbetsdugliga organ, som verkställa förflyttningen.

Föreskrifterna i folkskolestadgan innehålla, att vid tillsättning av lärartjänster skola iakttagas vissa befodringsgrunder, men den dominerande synpunkten skall vara vederbörande lärares lämplighet för tjänsten. Det faller av sig självt, att om det på administrativ väg skall ske en förflyttning av lärare från ett distrikt till ett annat, till äventyrs till en plats på åtskilligt avstånd från den förutvarande verksamhetsorten, så måste den förflyttande myndigheten vara kunnig om tjänstens särskilda behov på den nya platsen för att kunna bedöma, om den till flyttning föreslagne läraren är lämplig till den tjänsten. Det förutsättes sålunda, att den myndighet, som skall verkställa förflyttningen, skall äga lokalkännedom eller åtminstone kunna skaffa sig sådan i varje förekommande fall; det kräves alltså en på rörlig fot varande myndighet. Den skall kunna undersöka levnadsförhållandena på de olika orterna, den skall kunna taga reda på, hur det ställer sig med den gamla bostaden, som läraren lämnar, och med den nya bostaden, som han får, om de äro jämförliga m. m. sådant, och då undrar jag verkligen, om den högt ärade ordföranden på andra avdelningen i utskottet vill påstå, att domkapitlen äro villiga och i stånd till att företaga sådana undersökningar. Jag skulle knappast tro det. Med allt erkännande av den kompetens, som i vissa hänseenden är samlad i domkapitlet, tror jag dock ej, att våra ärade bisittare där, lektorer i latin, grekiska och levande språk m. m., äro villiga och lämpade att företaga en sådan undersökning.

Det gäller här betydande saker. Jag har verkställt en beräkning av det antal skolor i riket eller rättare sagt det antal läraravdelningar eller undervisningsavdelningar, där barnen utgöra högst 10. Resultatet är, att vårterminen 1930 funnos 1,441 sådana läraravdelningar i riket. Jag har sedan låtit beräkna de kontanta lönerna för lärare och lärarinnor vid dessa skolor. Kammarerna torde få en föreställning om, vilken omfattning denna besparingsåtgärd har, därest den sättes i verket på ett praktiskt sätt, då jag nämner, att dessa lärare och lärarinnor kosta staten 2,276,904 kronor och kommunerna 227,830 kronor. vartill sedan kommer kommunernas utgifter för skollokalerna, bostäder, värme o. s. v. Sammanlagt uppgår enbart lönekostnaden för det allmänna till mer än 2,504,000 kronor. Och detta gäller endast de läraravdelningar, som ej ha mer än högst 10 elever. Vi stå här inför möjlighet till besparingar i mycket stor omfattning, större än vad kanske någon av dem, som yttrat sig, nu kan förutse.

Men detta uppslag till ekonomisering bör, på samma gång det gagnar det allmänna från finansiell synpunkt, ordnas så, att det långt ifrån att bli en försämring i pedagogiskt hänseende, blir en anledning till förbättring. För att nå detta mål måste man utan tvekan skaffa sig de särskilt skickliga besparingsorgan, som behövas för att sätta saken effektivt och lyckosamt i verket. Det synes mig vara oförnuftigt att eftersträva denna besparing utan att på samma gång bereda sig det nödvändiga organet.

Då nu ordföranden på andra avdelningen i statsutskottet har, som jag nyss

antydde, endast med mjuk hand berört reservationen och i korta ordalag framhållit dess innehåll, skall jag tillåta mig, herr talman, att med dessa få ord rekommendera propositionens tankegång.

Herr Björck, Wilhelm: Herr talman! Efter det klagörande anförande, som nyss hölls från statsrådsbänken, tror jag mig ej behöva säga så många ord för att motivera utskottets ståndpunkt.

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet erinrade med all rätt därom, att utskottet står enigt i den punkten, att de uppslag, som framkommit i de av herrar Ernfors, Tjällgren och Magnusson i Tumhult väckta motionerna, skola skyndsamt utredas. Man måste då bland annat gå in på frågan om förflyttningsskyldighetens omfattning och innebörd, frågan, huruvida denna flyttningsskyldighet skall territoriellt begränsas, om länet eller möjligen stiftet eller annat område skall komma i fråga, det tekniska förfaringssättet o. s. v. Men spørgsmålet om stiftet eller länet eller annat område härvid skall ifrågakomma, förutsätter ovillkorligen en undersökning även av frågan om eventuella nya organ på mellanstadiet. Vill man gå in för stora områden, inom vilka förflyttningsskyldighet skall kunna äga rum, får man givetvis också sörja för, att man får ett organ, som spänner över hela det territoriella område, som förflyttningsskyldigheten skall omfatta. Den uppfattningen har jag hävdad under utskottets behandling av propositionen och knappast hört den bestridd. Den saken kan ej på ett tillfredsställande sätt klargöras, om ej frågan om det lämpliga organet samtidigt toges upp till behandling.

Nu vilja emellertid reservanterna klippa av denna utredning på den punkten. De vilja ej medgiva, att en sådan undersökning av frågan om ett nytt organ skall få komma till stånd i detta sammanhang. Det är visserligen skrivet något mera moderat i tonen, men innebörden av reservationen är denna.

Kammaren har säkerligen observerat, att både reservanternas och utskottets kläm innebär, att man förklarar, att herr Olssons i Berg motion är besvarad genom vad utskottet anför. Herr Olsson i Berg har emellertid inte opponerat mot mellaninstanser såsom sådana. Han uttalar blott, att riksdagen ej skall binda sig för mellaninstanser, och det vill jag särskilt understryka, att det har utskottet ej heller gjort. Utskottet har uttryckligen sagt: »*Utän att nu taga ställning till spørgsmålet om de ifrågasatta mellaninstansernas behövlighet samt deras organisation och arbetsuppgifter*» o. s. v. Sålunda har motionären blivit bönhörd även av utskottet, i det att något bindande uttalande ej göres. Man konstaterar endast, att en konsekvent tillämpning av gällande lagstiftning och de många praktiska synpunkter, som från departementschefens sida ha förts fram, med ökad styrka tala för, att detta spørgsmål göres till föremål för en fullständig undersökning. Det är innebörden av utskottsmajoritetens ståndpunkt.

I det sätt, varpå den ärade ordföranden på andra avdelningen här gjorde sig till talesman för reservationen, vill jag för min del se ett tecken på, att han har kommit till den uppfattningen, att utskottsförslaget icke är så halsbrytande, som han tidigare velat göra gällande. Och när jag hörde honom här uttala, att de nuvarande mellaninstanserna »*åtminstone provisoriskt*» skulle kunna ordna detta, så fick jag däri ett belägg för, att det ej går för sig att låta den utredning, som det Ernforsska uppslaget nödvändigtvis påkallar, få göras med förbundna ögon i denna punkt, utan att utredningen måste vara obunden och kunna röra sig över området i dess helhet.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Ang. nya mellaninstanser för folkskoleväsendet.

(Forts.)

Ang. nya
mellanin-
stanser för
folkskole-
väsendet.
(Forts.)

Herr Thelin: Herr talman! På sid. 47 i propositionen uttalar departementschefen, att han »kommit till den bestämda övertygelsen, att en snar lösning av mellaninstansproblemet just ur ändamålsenlighetens synpunkt är ett ofrånkomligt önskemål. De folkskoleärenden, som nu handläggas på mellanstadiet eller där borde handläggas, äro så betydelsefulla, och bliva i all synnerhet, därest här nedan av mig föreslagna åtgärder vinna bifall, av så krävande och omfattande natur, att deras handläggning borde handhavas av myndigheter med detta såsom sin uteslutande uppgift.»

I sitt anförande här nyss har statsrådet understrukt denna sin uppfattning. Jag kan emellertid icke ansluta mig till denna hans uppfattning. Sedan folkskoleinspektionen blivit organiserad och sedan frågan om folkskolans och folkskoleundervisningens centralledning blivit löst, vågar jag hysa den uppfattningen, att beslutanderätt på mellanstadiet mycket lämpligt kan tillkomma länsstyrelser, domkapitel och folkskoleinspektörer. Och jag tror mig kunna påstå, att inga olägenheter ha förmärkts, som skulle motivera en förändring.

Vad då först beträffar domkapitlets sakkunskap för den ifrågavarande uppgiften, tycker jag, att denna icke kan betvivlas. Där ha vi då först och främst biskopen. Hans utomordentligt höga kvalifikationer torde väl göra honom kompetent att bedöma de ärenden, som röra folkundervisningsväsendet. Den saken torde väl knappast kunna betvivlas eller vilja betvivlas och bestridas av herr statsrådet. Så ha vi domprosten. Hans kvalifikationer äro ju i regel också mycket höga. Han har dessutom praktisk erfarenhet av folkskoleväsendet, eftersom han, vare sig han är vald medlem i folkskolestyrelsen eller icke, har rätt att närvara och deltaga i styrelsens förhandlingar. Han kan således ej komma förbi att följa folkskoleärendena, och han torde anses vara mycket kompetent att bedöma folkskoleärendena i domkapitlet. Beträffande så lektorerna torde väl de åtminstone besitta tillräcklig pedagogisk utbildning och erfarenhet för att kunna taga hand om folkskoleärenden. Man har ju ibland skylt på, att de äro avogt stämda gentemot folkskolan. Det där hör säkert till en långt förgången tid. Man har även sagt, att de äro främmande för folkskolans uppgift. Det torde inte vara förhållandet nu längre. Genom 1927 års skolreform har läroverket och folkskolan kommit i så intimt förhållande till varandra, att läroverkslärarna och folkskollärarna inte längre äro på samma sätt främmande för varandra och för varandras uppgifter som tidigare. Jag vågar alltså påstå, att lektorerna vid läroverken, som bisittare i domkapitlet, ha tillräcklig pedagogisk erfarenhet och tillräcklig administrativ utbildning för att kunna fullgöra de uppgifter, som åligga domkapitlet såsom mellaninstanser. Vidare är ju stiftssekreteraren särskilt kunnig på det administrativa området. Läger man samman allt detta, så kan jag ej komma ifrån, att det är orättvist att beskylla domkapitlet för inkompetens, när det gäller handläggande av folkskoleärenden.

Någon antydning om de nya myndigheternas antal och dessa myndigheters sammansättning lämnas icke i den kungl. propositionen. Om deras uppgift säges helt allmänt, att de skulle ha såsom sin uteslutande uppgift att handlägga folkskoleärendena på mellanstadiet. »Åtskilliga betydelsefulla administrativa uppgifter, för vilkas handläggning nu icke finnes någon myndighet med erforderlig sakkunskap, skulle lämpligen kunna anförtros dessa nya mellaninstanser», yttrar statsrådet. Det skulle vara av intresse att få veta, vilka dessa administrativa uppgifter äro, beträffande vilka länsstyrelser respektive domkapitel fränkännas sakkunskap.

Bland de åsyftade nya myndigheternas uppgifter nämner emellertid departementschefen särskilt utfärdandet av tjänstgöringsbetyg för lärarna. Ur synpunkten av objektivitet och enhetlighet skulle därigenom en mera betryggande

procedur ernås än för närvarande. Alltså skulle enligt statsrådets antydan de nya myndigheterna utfärda tjänstgöringsbetyg för lärarna. Den rätten tillkommer nu skolråd och skolstyrelser, och det synes mig vara alldeles självklart, att dessa lokala myndigheter böra kunna tillerkännas kompetens att utfärda tjänstgöringsbetyg för dessa lärare. Nog torde de känna till lärarnas undervisningsskicklighet och förmåga att handleda sina lärjungar tillräckligt väl för att kunna ge dem vitsord och tjänstgöringsbetyg. Dessa skolstyrelser och skolråd ha ju möjligheter att ständigt följa undervisningen år efter år och att vid besök i skolorna taga kännedom om, hur arbetet där bedrivs. Skulle de nu fråntagas denna sin rätt och denna uppgift i stället lämnas till de nya myndigheterna, så tror jag, att de skulle känna det såsom en förolämpning mot sin kompetens, och jag tror inte, att det skulle vara lyckligt, om så skedde.

Dessutom skulle de nya myndigheterna upprätta förslag till lärartjänster. Den rätten har också tillkommit de lokala skolstyrelserna och skolråden, och nog tror jag, att det vore att misstro dessa skolstyrelser och skolråd, om man berövade dem rätten att väga de sökandes meriter mot varandra och upprätta förslag till tjänster. Det förhåller sig i detta fall som i det förra, att det skulle vara en inkompetensförklaring mot dessa lokala myndigheter, som de skulle känna kränkande.

Det är ju klart, att om man har den uppfattningen, att de nya myndigheterna böra ha dessa funktioner, att uppsätta tjänstgöringsbetyg och sätta upp förslag, så måste de till antalet bli ganska många. Och vidare måste de ju vara mycket rörliga, ty tjänstgöringsbetyg kunna de ej utfärda med mindre, än att de på ort och ställe tagit kännedom om vederbörandes skicklighet i skolarbetet.

Nu är ju syftet med denna kungl. proposition nr 77 att göra besparingar för statsverket. Och om önskvärdheten därav äro ju alla ense. Däröfver har ju också utskottet varit fullständigt ense, och det kan ju ej vara mer än en mening om, att det är önskvärt, att det skulle kunna göras sådana besparingar. Då alltså syftet är att göra besparingar, förefaller det väl ändå bra underligt, att riksdagen skulle uttala sin anslutning till tanken på inrättande i detta fall av nya myndigheter, kanske nya ämbetsverk. Dessa skulle antagligen sluka inte bara de besparingar, som man hoppas kunna göra genom den s. k. rationaliseringen, utan kanske mycket mer.

Då jag alltså inte kan finna, att någon omgestaltning av folkskoleväsendets ledning på mellanstadiet är motiverad, och då jag är förvissad om, att inrättandet av nya myndigheter skulle medföra väsentligt ökade kostnader för staten utan ökad nytta för folkskolan, så skulle jag helst vilja yrka bifall till motionen nr 435 i andra kammaren, men då ett sådant yrkande ej torde ha utsikt till framgång, så ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Widell m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Wagnsson: Herr talman! Den föregående ärade talaren har i sitt anförande här, såvitt jag vågar avge ett omdöme, gått helt vid sidan om det centrala i den förevarande frågan. Han uppehöll sig vid en del i och för sig betydelsefulla detaljer, men han tog icke upp den huvudsynpunkt, som såväl i propositionen som i det anförande, herr statsrådet och chefen för eklestistikdepartementet nyss höll, framfördes, nämligen nödvändigheten av att se denna fråga i samband med det stora besparingsprojekt, varmed frågan i propositionen förbindes.

Det är otvivelaktigt så, att genom den centralisering av skolväsendet, som här förordas, skapas stora möjligheter till besparingar för statsverket, men om detta skall kunna ske, utan att stora ideella värden spolieras, måste man tillse, att man skapar de härför nödvändiga besparingsorganen.

Ang. nya
mellanin-
stanser för
folkskole-
väsendet.
(Forts.)

Jag kan anknyta till vad herr Ernfors under diskussionen här tidigare framfört. Han har betonat önskvärdheten av en förflyttning av lärare också mellan de olika skoldistrikten, alltså inte endast inom dessa skoldistrikt. Om en sådan förflyttningsskyldighet skall införas för lärarna och denna förflyttningsskyldighet skall kunna medföra det resultat, som man avser, blir det nödvändigt att tillse, att man skapar något organ, som har erforderlig sakkunskap, för att det hela skall kunna fungera, utan att orättvisor begås, både mot skoldistriktet och mot lärarna. I propositionen har betonats, att den förordade nya mellaninstansen skulle äga bland annat rätt att uppgöra förslag, då en lärartjänst är vakant. Om denna rätt anförtros åt en sådan mellaninstans, så kan så förfaras, att vid vakanser förslagsrummen helt eller delvis fyllas med lärare, vilka tjänstgjort i skolor eller skolavdelningar, som blivit indragna. Härigenom skulle man möjliggöra förflyttningar också enligt den tankegång, som herr Ernfors här givit uttryck åt.

Nu anförde visserligen herr Thelin nyss, att om mellaninstansen får upprätta förslag vid lärartillsättningar, detta skulle innebära, att man berövar de lokala skolstyrelserna en rätt, som nu tillkommer dem, och det skulle medföra, att dessa lokala skolstyrelser kanske i många fall skulle känna sig kränkta. Herr Thelin förklarade även, att han inte kände till, att denna rätt blivit missbrukad hittills. Detta uttalande förvånar mig i mycket hög grad, ty inom lärarkåren har under åtminstone något tiotal år detta problem tillhört de mycket diskuterade. Man har påpekat, att det nuvarande systemet fört till de mest olidliga förhållanden. Det har till och med inträffat, att annonser införts i tidningarna, vari det betonats, att lärare av viss åsikt-riktning äger företräde vid besättande av en tjänst, att alldeles ovidkommande synpunkter spelat in vid befordringen, att släktskap med någon av kommunalpamparna inom församlingen inverkat vid förslagets upprättande och vid valet. I folkskollärarkretsar har man med stor enighet krävt, att en fullt opartisk institution sätter upp förslagen, så att man får garanti för, att dessa äro objektiva.

Herr Thelin hade mot det framlagda förslaget också en invändning att anföra, som tillhörde det slags invändningar, som man räknar med, att riksdagen skall vara ytterligt känslig för, nämligen att här riskerar man att få ett nytt ämbetsverk, som skulle draga oerhört stora kostnader. Jag tror, att den, som närmare satt sig in i denna fråga, såsom den lagts upp i propositionen, snart skall finna, att herr Thelin på denna punkt lämnat en uppgift, som är i hög grad diskutabel. Bara den siffra, som herr statsrådet här nämnde, på de besparingar, som skulle möjliggöras genom den föreliggande propositionen — besparingar på över 2,000,000 kronor — borde ha varit tillräcklig för att få herr Thelin att stryka denna passus i sitt manuskript, då den inte korresponderar med vad som förut förekommit under diskussionen här.

När herr Thelin slutligen gjorde gällande, att domkapitlens kompetens på detta område måste anses obestridd, så kan jag inte neka mig det lilla nöjet — om det kanske också kan anses i någon mån elakt — att göra ett citat ur propositionen. Där anföres bland annat ett uttalande av några kolleger till herr Thelin vid Växjö högre allmänna läroverk. Det är tre lektorer, Cavallin, Rosén och Terner, som 1927 på grund av en remiss från andra kammarrens första tillfälliga utskott, gjorde ett uttalande i denna sak. Dessa herrar ha i sin egenskap av ledamöter av Växjö domkapitel haft de bästa möjligheter att bilda sig en uppfattning om saken. De ha sett domkapitlets arbete inifrån på ett helt annat sätt, än herr Thelin kunnat, och sin uppfattning ha de givit uttryck åt i följande ord, som återfinnas på sidan 43 i propositionen: »Även domkapitlen anses av många mindre lämpliga som pe-

dagogiska mellaninstanser, enligt vår åsikt icke utan skäl. Visserligen brister icke här allmän pedagogisk kompetens, men det kan icke förnekas, att det i många fall är klen beställt med speciell sådan i folkskolefrågor, vartill kommer, att flertalet av konsistoriemedlemmarna, läroverkslektorerna, av sin egentliga gärning hindras att i erforderlig grad sätta sig in i dessa ärenden. Det är vidare obestriddt, att det på många håll råder animositet och rivalitet mellan läroverkens män och folkskolans och mellan kyrkans och folkskolans, ett förhållande som är ägnat att minska domkapitlens auktoritet hos den ena av de stridande parterna. Sist men icke minst vilja vi erinra om den strävan till oberoende av kyrkan, ej att fatta = kristendomen, som utmärker vår tids skolväsen. Skolan anser sig numera som en med kyrkan jämbördig institution och känner sin subordination under kyrkliga myndigheter som ett tryck. En så viktig del av undervisningsväsendet som universitetet och allmänna läroverken står ju så gott som skild från kyrkligt inflytande. Även om domkapitlen reformerades genom adjunktion av seminarielärare eller andra folkskolans män, skulle föga vinnas därigenom. Kritiken komme icke därför att tystna. Domkapitlen böra, och detta för övrigt även av kyrkliga skäl, bliva rent kyrkliga myndigheter.»

Till detta vill jag lägga en erinran därom, att skolöverstyrelsen i ett yttrande av 1927 har tillstyrkt en utredning i denna fråga och att också vissa domkapitel i landet samtidigt uttalat vissa sympatier för kravet på en sådan utredning. Dessutom har Sveriges allmänna folkskollärareförening samma år genom sin centralstyrelse i ett utlåtande i frågan bestämt uttalat sig för, att detta problem bör bli föremål för en utredning.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Thelin: Herr talman! Vad först beträffar det citat, som här upplästes av den föregående ärade talaren, så vill jag säga, att detta citat finner jag ganska anmärkningsvärt, och jag finner det även anmärkningsvärt, att det blivit intaget i propositionen, därför att jag anser, att det egentligen är alldeles värdelöst såsom bevis för domkapitlens inkompetens.

Vad sedan beträffar de nya mellaninstanserna, framhålles det nu här starkt, att deras huvudsakliga uppgift skulle vara att genomföra rationaliseringen. Jag känner inte, vad man tänker ge dem för befogenhet, men jag är rädd för, att om man ger dessa mellaninstanser en diktatorisk befogenhet, som kommer att göra kommunernas självbestämmanderätt illusorisk, så komma dessa mellaninstanser att redan från första begynnelsen misslyckas. Jag tror, att den stora erfarenhet, som domkapitlen ha i dessa hänseenden, och det anseende utåt och i församlingarna, som domkapitlen åtnjuta, göra, att de, även när det gäller rationaliseringen, skola lyckas bättre än de nya myndigheter, som nu här äro tillänkta. Om domkapitlens arbete skulle bli alltför betungande vid genomförandet av rationaliseringen, så synes det mig både lämpligare och billigare att för tillfället förstärka arbetskraften i domkapitlen för att på det sättet göra det möjligt för domkapitlen att genomföra rationaliseringen.

Jag tror alltså, att domkapitlen ha större utsikter att, utan att det skär sig med församlingarna, genomföra vad man här åsyftar, än vad nyinrättade statsmyndigheter skulle kunna ha, om riksdagen beslöte i den riktningen.

Jag finner alltså för min del ingen anledning att frångå mitt förra yrkande om bifall till reservationen.

Herr Johansson-Dahr: Herr talman! Jag kan inte finna annat, än att kammaren vid detta tillfälle behandlar en fråga, som alldeles icke föreligger. Man skulle kunna tro av den diskussion, som här föres, att en utredning i frågan

Ang. nya
mellanin-
stanser för
folkskole-
väsendet.

(Forts.)

om mellaninstanserna redan föreläge och att man vore i färd med att taga ståndpunkt till dess resultat, men det föreligger ju ingen sådan utredning. Utskottet har tillstyrkt och kammaren har beslutat, att en utredning skall begäras i ett annat avseende, nämligen det som angives i punkten VII av utskottets utlåtande, där det är fråga om skyldighet för lärare vid folkskolor och småskolor att låta sig förflyttas från ett skoldistrikt till ett annat, och kammaren har begärt att regeringen skall, så vitt möjligt, för 1933 års riksdag framlägga berörda utredning jämte härå grundat förslag i ämnet.

Nu har herr statsrådet förklarat, att det icke torde vara möjligt att verkställa sistnämnda utredning utan att man också därvid i någon mån berör även frågan om mellaninstanserna. Beträffande den frågan har utskottet för sin del uttalat, att det icke vill taga ståndpunkt till den för närvarande, och reservanterna ha inte sagt något annat, än att de känna sig tveksamma i frågan. Här föreligger således ingen utredning alls i ärendet. Men man kommer med nödvändighet att åtminstone i någon mån behandla även denna fråga, då man verkställer den utredning, som kammaren redan har beslutat att begära. Vår för skall man då här diskutera en utredning som icke föreligger, i synnerhet som utskottet tydligt har uttalat, att det inte önskar, att riksdagen skall binda sig vare sig det ena eller det andra alternativ, som därvid kan ifrågakomma.

Jag har tillåtit mig, herr talman, att yttra dessa ord, därför att jag finner diskussionen ändamålslös, och för tidigt väckt. Det är en diskussion, som inte kan ha något rimligt syfte enligt min uppfattning.

För min del ber jag att få förorda utskottets motivering.

Herr Ernfors: Jag skall bara be att få säga några ord. Då denna sak förevar i utskottet, sade jag, att frågan om mellaninstanserna skulle jag inte blanda mig i, utan den, sade jag, kunna herrarna sköta bäst ni vilja, och jag skulle ha gjort så här också, men jag blev verkligen uppkallad av herr Wagnsson. Han tydde mitt yttrande på sådant sätt, att frågan om en mellaninstans med nödvändighet måste nu tagas upp. Jag kan inte förstå, att mitt yttrande behöver tydas på det sättet och ej heller min reservation.

Jag vill säga, att då jag motionerade om detta både 1927 och även nu, hade jag den uppfattningen, att det skulle finnas tillräckligt med instanser för att handlägga denna fråga. Här har herr Wagnsson antytt, att denna instans skulle vara domkapiteln. Jag skall inte trampa herr Wagnsson på tårna, som man säger, men jag vill i alla fall uttala min förundran över, att han är en så ivrig förkämpe för sin ståndpunkt i detta fall, eller, rättare sagt, jag tror icke, att han behövde vara så ivrig, om han hade reda på min tanke i det fallet. Jag tänker nämligen, att folkskolinspektörerna också skola ha ett ord med i laget. Om han hade reda på detta, så hade han kanske inte haft så mycket emot att gå denna väg.

Som skäl för en sådan här mellaninstans anförde herr statsrådet, att skolstadgan innehåller bestämmelser om lärares lämplighet till tjänst. Jag kan verkligen inte underlåta att med den rätt så långa erfarenhet, jag har därvidlag — mellan 30 och 40 år från ett skoldistrikt, där vi förut haft 34 skolor och nu ha 32 — säga, att mestadels har bestämmelsen i skolstadgan om lärares lämplighet följts på det sättet, att man noga tillsett, att läraren uppfyllt, vad som föreskrives i skolstadgan, för att han skall anses som kompetent. Detta har varit, vad skolrådet huvudsakligen måst följa, och sedan har det i vissa fall kunnat vara så, att befolkningen i det skoldistrikt, där läraren skulle få en befattning, har känt till honom och ansett honom lämplig och då kanske i någon mån utövat påtryckning på skolrådet, då det gällt att upprätta förslag eller i alla händelser gått upp vid valet och då gjort sin mening gällande och ofta

nog kunnat välja den, som varit uppsatt i tredje förslagsrummet i stället för den, som stått i det första eller andra.

Herr Wagnsson sade, att det har förekommit, att i annonser om lediga skol-lärartjänster har införts det meddelandet, att en person med viss åsiktsriktning skulle äga företräde. Det är en sak, som jag inte har någon erfarenhet av, men inte kan jag finna, att det är något som helst skäl för att få en mellaninstans. Jag vänder mig till kammarens alla jurister — det finns ju många sådana här — och frågar, huruvida inte en sådan annons är till den grad olaglig, att vem som helst kan överklaga ett val, som grundar sig på en slik annons. Jag känner inte något förnuftigt skolråd, som skulle sätta in en sådan annons. Det är fullkomligt olagligt. Man får inte annonsera på det sättet.

Sedan sade herr Wagnsson, att det är kommunalpamparna, som sköta tillsättningen. Ja, det är väl majoriteten, som tillsätter, och jag behöver inte tala om för herr Wagnsson, vilka som utgöra majoriteten i min hemförsamling till exempel. Det är hans egna meningsfränder, så att det är dessa, som drabbas av hans uttryck.

Herr Wagnsson: Herr talman! Jag skall med avseende på det sist anförda säga, att jag naturligtvis inte riktade uttrycket »kommunalpampar» mot någon särskild åsiktsriktning. Det torde finnas anledning till kritik mot tillsättandet av vissa tjänster, antingen det sker av representanter för det ena eller det andra partiet. Det viktiga här är ju, att inga ovidkommande synpunkter spela in, utan att man får objektivt upprättade förslag.

Jag vill för herr Ernfors beträffande de av honom som olagliga karakteriserade åtgärderna vid annonsering av lediga tjänster närmare förklara, vad jag syftade på. Det är nog så, att de annonser, som införas i Post- och Inrikes Tidningar, äro fullt korrekt avfattade, men vid sidan därom inträffar det stundom, att man i vissa tidningar får se annonser om, att en lärartjänst i den och den församlingen är ledig och att den, som tillhör den och den sammanlutningen — oftast är det fråga om nykterhetssammanslutningar — äger att vända sig till någon representant i nykterhetsföreningen och till honom meddela, att han söker tjänsten. Sedan räknar man med, att det skall ordnas vid valet så, att ett tillräckligt antal medborgare samlas för att garantera hans val. Det är sådant, som jag anser var ojuste. Jag anser, att man vid bedömandet av en lärares kompetens skall taga hänsyn till objektiva faktorer, och man bör därför se till, att det blir ett sakkunnigt organ, som sätter upp förslaget, och att sedan valet sker mellan dem, som blivit placerade på förslaget.

Vidare vill jag till herr Ernfors säga, att jag ingalunda var okunnig om innehållet i hans motion. Han säger på sid. 3 i motionen, att han anser, att det är lämpligt, att förflyttningsskyldigheten inskränker sig till att omfatta skolor inom ett och samma län. Nu trodde jag, att det var motionären bekant, att *folkskolinspektörsområdena inte sammanfalla med länen*, och om man skall kunna gå den väg, han anvisar, måste man ha någon myndighet, som i ett sådant fall kan hjälpa till att ordna det hela, och då räcker det inte med vare sig folkskolinspektörerna eller domkapitlen, utan då skulle man närmast komma att tänka på länsstyrelsen. Den saknar emellertid i detta fall den pedagogiska erfarenheten och kompetensen.

Jag vill till sist säga, vad som redan förut påpekats i denna kammare, att vad det nu gäller är närmast att få till stånd en utredning, en förutsättningslös utredning av detta problem, och inte minst vissa anföranden, som ha hållits i denna debatt, tyda på, att frågan kan behöva klarläggas och ytterligare utredas.

Ang. nya mellaninstanser för folkskoleväsendet.

(Forts.)

Ang. nya
mellanin-
stanser för
folkskole-
väsendet.
(Forts.)

Herr **förste vice talmannen**: Jag begärde ordet, herr talman, därför att det förefaller mig, som om överläggningen i någon mån glidit in på avvägar och som om man på grund därav lätt kunde sitta och förvillas. Först och främst är det nog ändå så, herr Johansson-Dahr, att vi diskutera en aktuell fråga. Det finns här en motion, som innehåller vissa önskingar just på denna punkt, önskingar, som utskottet inte har kunnat gå till mötes, men som reservanterna däremot ha sympatier för, fastän man ju inte på det hållet anstränger sig så mycket, som man skulle behöva för att kunna liksom lyfta upp denna motion till större aktualitet, än den i grund och botten är förtjänt av.

Själva saken ligger väl till på det sättet, att nog allesammans här äro eniga om, att för den händelse man vill vinna någonting genom rationalisering, så måste man ha någon, som har hand om denna rationalisering. Jag skulle vilja tro, att på den punkten föreligger det inga meningsskiljaktigheter. Men om det är på det viset och om det dessutom är så, att flera kunna komma i fråga att spela denne någons roll, då är det väl rimligt, att man genom en undersökning får klart för sig, vem som är den bäste. Ty skall det finnas någon, som sköter denna syssla, skall det naturligtvis vara en, som riktigt ordentligt förstår sig på saken. Detta är rimligt.

Å andra sidan är det klart, att resultatet av en sådan undersökning kommer att läggas inför riksdagen. Om det då visar sig, att resultatet ser sådant ut, att reservanternas farhågor bli besannade, d. v. s. farhågorna för att man direkt eller indirekt måste räkna med i hög grad ökade administrationskostnader — ja, då går naturligtvis riksdagen inte med på saken. Då prövar riksdagen detta vara någonting onödigt och söker sig väl andra vägar. Men skulle det visa sig genom denna utrednings resultat, att verkliga vinster här kunna inhöstas, då föreställer jag mig, att riksdagen finner det bra, att en utredning kommit till stånd, så att man verkligen vet, att man har någonting att vinna.

Det förefaller mig, som om alla dessa synpunkter skulle leda direkt till utskottets hemställan. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till denna.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på den nu ifrågavarande punkten yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas med godkännande av den därtill hörande motiveringen, dels ock att kammaren skulle godkänna den av herr Widell m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan med godkännande av motiveringen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Thelin* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 48 punkten X med godkännande av den därtill hörande motiveringen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Widell m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter vötering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 44;
Nej — 46.

*Ang. nya mellaninstanser för folkskoleväsendet.
(Forts.)*

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens kostnad för pensionstillägg och understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring m. m.;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån för utförande av vissa byggnadsarbeten vid frälsningsarméns alkoholistanstalt å Kurön;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv; samt

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa understöd från den allmänna arvsfonden tillfallna kvarlåtenskapen efter Erik Magnus Edvard Svedbom.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående distriktschefen vid statens järnvägar G. E. Löfmarcks pensionsrätt;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av delaktighet i statens pensionsanstalt för fast anställda ämneslärare vid folkhögskolans specialkurs för lantbruksstuderande; samt

nr 29, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om pensionering av vissa arbetare vid Tumba bruk.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 12, i anledning av väckt motion om skrivelse till Konungen angående utfärdande av föreskrift i visst hänseende för statens förlikningsmän i arbetstvister.

Ang. viss föreskrift för statens förlikningsmän.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 208, hade herr Pålsson föreslagit, att riksdagen skulle i skrivelse till Konungen anhålla, att sådana föreskrifter måtte utfärdas till statens förlikningsmän i arbetstvister, att strejker och lockouter, som de icke inom sex månader lyckats förlika, avfördes från diariet.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd förädlas.

Herr **Pålsson**: Herr talman! I min motion, nr 208, har jag föreslagit, att riksdagen i skrivelse till Konungen anhåller, att sådana föreskrifter utfärdas till statens förlikningsmän i arbetstvister, att strejker och lockouter, som de icke inom sex månader lyckas förlika, avföras från diariet.

Motionen är i verkligheten föranledd av förhållandet mellan vägarbetare och vägstyrelse i Ingelstads härad i Skåne. Vägarbetarna därstädes strejkade nämligen i juni månad år 1927, och någon överenskommelse om löner och anställningsvillkor kunde icke träffas mellan parterna. Strejken självdog alltså

*Ang. viss
föreskrift för
statens för-
likningsmän.
(Forts.)*

av denna orsak. Det antogs nya arbetare, vilka voro nöjda med de villkor, som de förut strejkande arbetarna ratat, vilket framgår av att de nya arbetarna ännu fem år efter konflikten utbrott äro kvar i vägstyrelsens tjänst. Strejken är således till fullo likviderad, och av de strejkande arbetarna ha allesamman skaffat sig arbete på andra platser. Men det finns två missnöjda kvar, nämligen statens förlikningsman och vägarbetarnas förtroendeman.

Under våren 1931 kallade statens förlikningsman till nytt sammanträde — för att förlika i en tvist, som icke längre fanns till — fyra år efter det att strejken ebbat ut. Ett sammanträde blev också hållet, men då det naturligtvis icke fanns några att förlika, åtskildes man, som jag antager, under stora hedersbetygelser för varandra.

Första tillfälliga utskottet har i sitt utlåtande aldeles missförstått motionen, då det säger, att densamma skulle motverka syftet med lagen om medling i arbetstvister. Motionen avser ju tvärtom att avskaffa sådana uttydningar av lagen, som kunna föranleda till så ovisa tillämpningar av densamma, som detta fall visar prov på och som draga ett löjets skimmer över lagens tillämpning. Det synes mig, som om en tillämpning av lagen så som den nu av regeringen handhaves även vid färska konflikter — jag kanske får i det fallet hänvisa till den nu pågående massakonflikten — är ägnad att nedsätta lagens auktoritet och draga löje över dess tillämpning.

Det är ju nu rätt ofta, att sedan efter långa, högtidliga och hemliga förhandlingar mellan de båda parterna inför de allra finaste förlikningsmännen i landet, det träffats en överenskommelse, som signeras av fackföreningens förtroendeman, dennes väljare sedan neka att följa sin förtroendeman. Då kastar regeringen in ett nytt hästlass förlikningsmän, vilka pressa arbetsgivarna ännu litet längre, och så blir det en ny ukas från en enad förlikningskommission. Änjo prickas fackföreningens förtroendeman av sina egna. Det ser verkligen ut, som om fackföreningsmedlemmarna numera förstå det farsartade i förlikningsmannainstitutionen så som den allt mer och mer utvecklats sig och tillämpats. Med detta för ögonen har den stora massan av fackföreningsmedlemmar sagt nej till förlikningssträvandet i klar insikt att det är till deras fördel att säga nej. Så som lagen nu tillämpas, blir det aldrig någon risk varken för fackföreningen eller dess förtroendeman som de s. k. svika.

Jag har emellertid blott vänt mig emot lagens tillämpning, då det gäller gamla utebbade strejker, och icke, som utskottet tyckes fabulera, då det gäller nya strejker. Förlikningsmannainstitutionen kan därtill vidare vara berättigad så länge den kan ingiva förtroende, men icke längre. Jag har gjort detta för att denna allvarligt menade lag icke skulle dragas ned, så att den till slut icke kan ingiva den respekt, som den verkligen var ämnad att göra.

Jag känner mig nästan något förvånad, då jag av detta enhälliga utskottsutlåtande finner, att även bondeförbundsrepresentanterna i utskottet låtit synen förvändas på sig och gått med hopen. Emellertid skall jag, herr talman, icke orda vidare i ärendet utan yrkar med dessa ord bifall till min motion. Då jag emellertid icke så ofta brukar besvara kammaren med att begära omröstning, kanske det förlåtes mig, om jag denna gång begär votering — man bör ju få nederlaget fullständigt.

Herr Wagnsson: Herr talman! Herr Pålsson har nyss rekapitulerat innehållet i den motion, vars begravning nu skall förrättas i kammaren. Han har därvid bland annat återupprepat de uppgifter, som lämnats angående en viss vägkonflikt i Kristianstads län. Emellertid har, såsom kammarens ledamöter torde kunna övertyga sig om, landsorganisationen i sitt yttrande, avtryckt på sid. 4 i utskottets utlåtande, lämnat en något annan relation av händelseförloppet, och socialstyrelsen, som väl skall anses företräda det objektiva mo-

mentet, har förklarat: »Med hänsyn till de faktiska förhållanden, som föreligga i berörda konflikt, är denna hans» — det är herr Pålssons — »uppfattning icke sakligt grundad.» Under sådana förhållanden anser jag tämligen överflödigt att fortsätta med någon diskussion angående denna speciella konflikt, som föranlett herr Pålsson att besvära kammaren med denna motion. Då det yrkande, han framställt, mycket bestämt avstyrkts såväl av arbetsgivarföreningen som av landsorganisationen, och då därtill socialstyrelsen förklarar, att någon åtgärd i motionens syfte icke är påkallad, har utskottet haft synnerligen starka skäl för sitt knapphändiga avstyrkande av motionen.

Jag är övertygad, att också kammaren skall intaga den ståndpunkt, som alla utskottets ledamöter från skilda partier kommit till, och jag motser därför utan någon särskild ängslan den begäran om votering, som herr Pålsson nyss hotade med.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr Pålsson: Herr talman! Med anledning av att den föregående ärade talarens enda skäl för avslag å motionen är, att socialstyrelsen uttalat, att min uppfattning icke var sakligt grundad, ber jag att få hänvisa till vad jag nyss yttrade från talarstolen. Socialstyrelsen är part i målet och kan icke som sådan säga annat. Jag har vänt mig till opartiska män i riksdagen och anhållit om deras omdöme, om de rätta sig efter deras utlåtanden, som äro parter i denna sak, betyder det endast, att saken bör tagas upp igen. Inte skall man förlika i en strejk, som är slut sedan fyra år tillbaka, och begära sammanträde. Det kallas kitslighet, icke förlikning. Här är ju för övrigt ingen förlikning möjlig. Båda parterna äro borta. Det är endast två, som önska hålla strejken vid liv, nämligen statens förlikningsman och förtroendemannen för f. d. vägarbetarna. Arbetsgivarparten, som icke bytt vistelseort, måste ju, såsom lagen nu är skriven, infinna sig till sammanträde. Med sådan tillämpning av förlikningslagen kan det inträffa, att om ytterligare fyra år kan statens förlikningsman plus denne ombudsman, om han ännu lever, kalla till nytt sammanträde och således göra strejken evig och oföränderlig. Är det ej sakligt grundat, att man vid sådana förhållanden, som här blottats, försöker få bort en uttydning av §§ 3 och 5, som icke låter sig utläsas av ordalydelsen. En eller annan sådan seger till och herr Wagnsson är förlorad. Troligen hålls en hel del strejker i landet vid liv på detta sätt genom gemensamma bemödanden från statens förlikningsman och arbetarnas förtroendeman, och vad kostar dessa onödiga omgångar staten. Vi äro tvungna att en gång göra något åt detta, ty skall det fortsätta, kommer det att vila något löjeväckande över hela denna i grunden dock så viktiga lag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr Wagnsson: Då herr Pålsson vill fortsätta diskussionen, skall jag inskränka mig till att citera, vad Svenska arbetsgivarföreningen anför om motionen. Svenska arbetsgivarföreningen säger: »Det synes oss med hänsyn härtill överhuvud taget opåkallat och oriktigt att inskränka förlikningsmannens befogenhet att ingripa i arbetstvister.» Den säger också, att behovet av förlikningsmannainstitutionen snarare ökats än minskats, och slutar med att yttra: »Då motionären icke anför t bärande skäl för sitt förslag i detta avseende, få vi för vår del avstyrka förslaget.»

Det är alltså *arbetsgivarparten*, som anför dessa synpunkter på motionen.

Herr Pålsson: Herr talman! Ja, arbetsgivarparten är ju också part i målet, men det finns många andra i Sverige, som, då de läsa sådana saker som dessa, förvåna sig över att sådant kan ske. Skall en lag fortfarande ha helgd,

Ang. viss föreskrift för statens förlikningsmän.
(Forts.)

Ang. viss
föreskrift för
statens för-
likningsmän.

(Forts.)

är det högst nödvändigt, att man omintetgör sådana försök till vanhelgande av lagen, som det fall, jag nämnde, verkligen åstadkommit.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Pålsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första kammarens första tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en institution för jämförande embryologi vid universitetet i Lund;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av medel för utförande av vissa restaureringsarbeten å Venngarns slott;

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till avtal med Luossavaara—Kiirunavaara Aktiebolag och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund;

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av Mellersta Södermanlands järnväg;

nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fonden för mötande av förluster å Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922;

nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt att avyttra Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 tillhöriga bankaktier; samt

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall medgiva utsträckning av lånetiden för lån från fonden för rederinäringens understödjande jämte en i ämnet väckt motion.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av § 5 6:o tryckfrihetsförordningen; och

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande av en mellan Sverige och Turkiet undertecknad traktat angående förlikning, rättsligt avgörande och skiljedom;

statsutskottets utlåtanden:

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställning om anslag för utvidgning av Skillingaryds skjutfält;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställning om anslag till flygövningar;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker m. m.;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löneklassplacering i vissa fall för befattningshavare i statens tjänst;

nr 63, i anledning av väckta motioner angående statsbidrag till primärkommuners fattigvårdskostnader;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Ruda—Oskarshamns och Ruda—Älghults järnvägar m. m.;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss lindring i betalningsskyldigheten för statslån till Skara—Timmersdala nya järnvägsaktiebolag; och

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av Härnösand—Sollefteå järnväg m. m. jämte två i ämnet väckta motioner; samt

jordbruksutskottets memorial nr 37, med överlämnande till riksdagen av förteckning över av domänstyrelsen under år 1931 försålda hemman och lägenheter.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1.30 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 20 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4.30 e. m.

Justerades protokollen för den 13 och den 15 innevarande månad.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att riksdagsman *J. Sandén* på grund av akut pannhålsinflammation är förhindrad att delta i riksdagsarbetet t. o. m. den 26 dennes, intygas.

Stockholm den 19 april 1932.

E. Erics.

Vidare upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare, Stockholm.

Under hänvisning till närslutna läkarintyg får jag vördsamt anhålla om förnyad ledighet från riksdagsuppdraget, gällande fr. o. m. den 21 dennes t. o. m. den 10 nästkommande maj.

Ängelholm den 18 april 1932.

Lars Borggren,

ledamot av riksdagens första kammare.

Ledamoten av riksdagens första kammare herr *Lars Borggren* är på grund av sjukdom (njur- och hjärtsjukdom) förhindrad att delta i riksdagsarbetet fr. o. m. den 21 dennes t. o. m. den 10 nästkommande maj, vilket härmed intygas.

Ängelholm den 18 april 1932.

C. Adlercreutz,

leg. läkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Ytterligare upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare.

För fullgörande av offentligt uppdrag får undertecknad härmed vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet från och med den 20 i denna månad till och med den 2 nästkommande maj.

Stockholm den 19 april 1932.

C. I. Asplund.

Även den av herr Asplund sökta ledigheten beviljades.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående distriktschefen vid statens järnvägar *G. E. Löfmarcks* pensionsrätt; och

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av delaktighet i statens pensionsanstalt för fast anställda ämneslärare vid folkhögskolans specialkurs för lantbruksstuderande.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv för Gripsholms slotts räkning av visst markområde;

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en sjukhuspaviljong vid garnisonssjukhuset i Boden m. m.; samt

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av antalet barn indraga skolor eller skolavdelningar m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 133, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om häradsallmänningar, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. i skogsvårdslagen den 15 juni 1923 (nr 212); samt

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om upphörande av kronans rätt till storverksträd och ekar å häradsallmänningar.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare i vad rör jordbruksärenden;

nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett område av förra övningsplatsen Notviken;

nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan tillhörig fastighet i Tofteryds socken av Jönköpings län;

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ifrågasatt dödning av inteckning i en från lägenheten Liden under kronoegendomen Bengts-torp nr 1 i Skaraborgs län försäld lägenhet; samt

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av allmänna arvsfonden tillfallna fastigheten Gransjö 1⁵ i Algutsboda socken.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 415, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, med anledning av väckt motion angående vissa lättnader i avseende å hälsovårdsstadgans tillämpning för köpingar och municipalsamhällen, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt andra tillfälliga utskott.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 18 och 19 samt statsutskottets utlåtanden nr 59—66.

Föredrogs och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial nr 37, med överlämnande till riksdagen av förteckning över av domänstyrelsen under år 1931 försålda hemman och lägenheter.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag ber att få hemställa, herr talman, att kammaren måtte besluta, att konstitutionsutskottets utlåtande nr 19 skall uppföras sist på föredragningslistan för lördagen den 23 denna månad.

Denna hemställan bifölls.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av § 16 riksdagsordningen m. m.; och

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ändrad lydelse av § 60 regeringsformen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg m. m.;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv;

nr 69, i anledning av väckt motion om avstående av viss del av allmänna arvsfonden tillfallen kvarlåtenskap efter fröken Alma Rudelius; och

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i 6 § lagen den 26 maj 1909 om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd m. m., ävensom Kungl. Maj:ts under andra huvudtiteln gjorda framställning om anslag för tillfällig förstärkning av arbetskrafterna i nedre justitierevisionen;

bevillningsutskottets betänkande nr 31, i anledning av väckta motioner om införande av tull å ammoniumsulfat; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 38, angående reglering av utgifterna för kapitalökning för budgetåret 1932/1933 i vad angår jordbruksärenden;

nr 39, i anledning av väckta motioner om vissa lättnader med avseende å gällande villkor för lån från täckdikningslånefonden;

nr 40, med anledning av väckt motion om efterskänkande av vissa belopp av lån, som beviljats till ett företag för torrläggning av mark inom Gällareds socken i Hallands län;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utredning rörande reglering av Fyrisån;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändring i villkoren för lån från statens fjäderfånefond;

nr 44, med anledning av väckta motioner om anslag till fullföljande av

utredningen och undersökningen rörande vattenavledning från av översvämningar hemsökta marker utefter Emån;

nr 45, med anledning av väckt motion om avskrivning av visst belopp utav till ett torrlägningsföretag i Göteborgs och Bohus län utlämnat lån;

nr 46, med anledning av väckt motion om lindring i skyldigheten att amortera ett för ett vattenavledningsföretag i Värö socken av Hallands län utlämnat lån;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förlängning av den räntefria tiden m. m. beträffande vissa lån till Virestads-sjöarnas sänkningsföretag i Kronobergs län;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ytterligare statsunderstöd till delägare i Sävåns regleringsföretag i Älvsborgs län;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ytterligare statsunderstöd till Mosjöbottnens torrlägningsföretag i Örebro län m. m.;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående uppskov med amortering av två till reglering av Nedre Årån i Jönköpings län beviljade lån från odlingslånefonden;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående viss ändring av grunderna för statsbidrag till utredning rörande reglering av Övre och Nedre Olandsån i Uppsala och Stockholms län;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande under år 1932 av en allmän jordbruksräkning;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en lånefond för inköp av gasgeneratorer för motordrift, m. m.;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar dels om anslag till understöd åt elever vid specialkurs för lantbruksstuderande, dels ock om anslag till understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter jämte i ämnet väckta motioner;

nr 56, i anledning av väckt motion om viss ändring i 8 § i lagen om enskilda vägar;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ansvar för kostnad för dikningsföretag å kronans utarrenderade jordbruksdomäner;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för änkefru Elsa Silfverstolpe från skyldigheten att betala viss husröteersättning;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronan tillhöriga hållhågnader i Norrbottens län;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 139 angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar;

nr 61, i anledning av motion angående understöd till en ny industri för tillverkning av halmpapp; och

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 202 angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.50 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.